

Докт. Алдона Василяускенє,
магр. Крістіна Дірвонскіте,
Вільнюський педагогічний університет

ЛИТОВСЬКІ ПІЛІГРИМНІ (ПАЛОМНИЦЬКІ) ПОДОРОЖІ З ХРЕСТОМ НА МЕЖІ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ

Розглядається феномен молитовних поїздок до святих місць. Простежено історичний контекст розвитку пілігримства в Литві протягом XIV – XX століть, з'ясовано особливості нової форми паломництва литовців – носіння хреста. Характеризується сутність української ініціативи паломництва з Хрестом Подяки на честь двохтисячоліття Воскресіння Ісуса Христа, яке святкуватимуть у 2033 році.

Ключові слова: пілігримські подорожі, паломництво, походи з хрестом, святі місця, Хрест Подяки.

Актуальність дослідження паломницького руху мотивується потребою наукового осмислення зростаючої тенденції до поширення туристичної індустрії у сакральній сфері, зокрема подорожей, пов'язаних із культовими місцями або релігійною діяльністю певних осіб. На сьогодні у різних за своїми підходами класифікаціях туризму, окрім екскурсійного, рекреаційного, ділового (у науково-дослідних або комерційних цілях), етнічного, спортивного, пригодницького, соціального, виокремлюють особливий вид – релігійного туризму¹. У релігійному туризмі виділяють екскурсії до мистецьких, архітектурних або історичних сакральних пам'яток, а також особливий вид туризму – паломництво або пілігримка, які у християнстві розглядаються як добровільний одухотворений акт поїздки, пов'язаної з відвідуванням святих чудотворних місць. Прочанин – це богомольний мандрівник, який подорожує до святих місць². Для пілігримських поїздок важливими є богомольний супровід та символічне значення самої процедури: виїзду та повернення, сходження та піднімання, хресної ходи та зупинки тощо.

Відомими дослідниками паломництва є литовські автори Дарюса Лютікаса³ та Анелі Восіліте⁴. Винятковим є цикл статей отця Казімераса Амбрасаса⁵ та книг літописця Біруте Жемайтіте⁶ про подорожі з хрестом. Ті чи інші поїздки із хрестами висвітлюються в окремих статтях періодичних видань. Чимало про духовне "пілігримство" монахів описано в черненій літературі⁷. Це виняткове явище вимагає подальшого всебічного розгляду і детального аналізу у визначенні конкретних реалій людського існування.

Однак незважаючи на актуальність теми, назагал паломницькі подорожі залишаються поза сферою інтересу науковців. Іноді автори публікацій плутають паломницькі подорожі (пілігримки) з екскурсійними подорожами сакральними місцями, називаючи паломниками людей, не пов'язаних з богомольними подорожами. Мимо уваги авторів проходить той факт, що

у богомольних подорожах виділяють внутрішню їх сторону, яка є змістом і ознакою зовнішнього пілігримства. Вони можуть бути одна без другої, але історія свідчить про марноту зовнішнього пілігримства, якщо воно не має духовного внутрішнього наповнення.

Мета даної статті – з'ясувати особливості церковного трактування паломництва, простежити його історичні традиції у Литві, проаналізувати подорожі литовських пілігримів з хрестом на межі XX–XXI століть, виявити спільне у сучасних паломницьких подорожах литовців та представників інших країн, зокрема привернути увагу до паломництва з українським Хрестом Подяки.

Свята подорож має свої коріння в доісторичній релігійній культурі та міфах⁸. Уже в Старому Заповіті Бог закликає Авраама переїхати на нове місце, залишивши свого батька, будинки, а також відображено виведення Мойсеєм свого народу з єгипетського рабства. Традиційно місцями християнського паломницького спрямування є місця земного життя Ісуса, Святої Діви Марії, апостолів і важливі місця проживання інших святих. Символічно пілігримський шлях веде до Небесного Єрусалима, при досягненні якого відкриваються ворота Царства “і завжди залишимося з Господом” (1 Tes 4. 17); “там він буде поміж нас, як той, хто служить” (Лк. 22, 27); він “повечеряє з нами, і ми з ним” (Апр 3.20).

Ритуальне сходження віруючих християн до святих місць відоме ще з IV століття, але в кожен історичну епоху воно набуває своїх характерних рис.

У середньовіччі паломництво трактувалося як наслідування прикладу Ісуса, який під час свого перебування на землі був надісланий Отцем як прощання для сповіщення про пришествя Царства Божого. Спираючись на євангельський заповіт Христа: “Ідіть, і навчіть всіх людей мого народу” (Мт 29. 19), проголошення паломницької місії покладалося на його послідовників⁹. Висловлюючись про сучасне розуміння паломництва, Папа Іван Павло II наголошував: “Все християнське життя є ніби довга молитовна подорож до батьківського будинку – Батька, в котрого є безумовна любов до кожної людини, зокрема до Блудного сина, і її щоденно чим більш глибше пізнаємо (згідно Луки 15, 11 - 32). Така подорож відбувається в глибині душі кожної людини, в релігійних громадах, а через них – в усьому людстві. Тому, паломниками стаємо з народження і несемо на своїх плечах повсякденні муки. Життєва подорож має початок, а її кінець відомий тільки одному Богові”¹⁰.

Про необхідність перетворення паломництва в символічну основу для величезної і єдиної всієї церковної громади йшлося і на Другому Ватиканському соборі (1962–1965 роки). У часі Собору здійснили свої паломницькі подорожі Папа Іван XXIII – в Лорето (1962) і Папа Павло VI – на Святу Землю (1964)¹¹. Сьогодні католицька церква підкреслює, що метою паломницької поїздки є, перш за все, євангелізація, яка сприяє посиленню віри, насиченню душі бездоганним і невичерпним джерелом духовного життя¹². В паломницьких подорожах вагоме місце відводиться читанню Святого Письма, Спілкуванню з духовним керівником, спільні молитви, Служба Божа, сповідь, Євхаристія зміцнюють духовність паломника¹³.

Без згоди церковної ієрархії пілігримні подорожі неприйнятні і неможливі, бо кожна подорож вимагає духовної настанови, оскільки вона покликана привести віруючу людину до зустрічі з Богом. Тому прочани супроводжують-

ся пасторальним представником (духівником), до якого можна звернутися в разі духовної проблеми, зокрема при спокусах.

Паломницькі подорожі характеризуються динамікою, яка висвітлює етапи шляху. Намір здійснити подорож демонструє готовність йти до мети. Відвідування святих місць закликає наново почути слово Боже, разом із товариством взяти участь у святкуванні таїнств. Паломницькі місця не тільки увіковічують діяльність померлих святих, але викликають у відвідувачів тимчасову “соціальну смерть”. Паломник починає подорожувати і потрапляє на новий, більш глибокий рівень власного існування в порівнянні з тим, з чим він був обізнаний у звичному оточенні. Паломницькі поїздки бувають дуже різними, не схожими одна на іншу, на шляху трапляються випробовування, переживання, труднощі і навіть спокуси. Наприкінці подорожі паломнику-новачкові відкривається потужна релігійна святиня, ефективність якої залежить від ретельності і актуальності пошуку¹⁴.

Паломницькі поїздки відбуваються з різними реліктами (*devocionalijomis*): святими іконами, вервичками, хрестом тощо. Іноді в такі поїздки беруть одну або декілька різних освячених перед поїздкою реліктів. Це залежить від тривалості поїздки, віку прочан та ін.

Про шанобливе ставлення литовців до християнських реліктів свідчить будовання і встановлення хрестів у важливих для людей місцях. Невипадково Литву прославили самі хрести. 18 травня 2001 р. виготовлення хрестів і символики хрестів у Литві занесено до списку шедеврів усної та нематеріальної спадщини людства ЮНЕСКО (в опублікований список потрапили перші 19 шедеврів цієї спадщини)¹⁵. Хрести виступають основним чинником у визнанні Литви як місця особливих пілігримних подорожей з хрестом.

З часу введення християнства у Литві з'явилося чимало місць для паломництва під час найбільших відпустів в певних місцевостях: Шілува, Жямайчу Калварія (Голгофа), Аушрос Вартай (Гостра Брама) та ін. Їхня традиція була загальною для усієї Литовсько-польської держави XIV–XVI століттях, але у польській єпархії кількість відвідуваних святинь була більшою, ніж у Литві¹⁶.

Організовану пілігримську подорож з Вільнюса в Тракай до чудотворної ікони Святої Діви Марії започаткували єзуїти у 1604 році¹⁷. Згодом велика кількість людей почала відвідувати Шілуву, де у 1608 році відбулася перша в Європі поява Святої Діви Марії (у 2008 році по всій Литві урочисто відзначався 400-річний ювілей цієї події), що певною мірою пов'язувалась із боротьбою католиків та протестантів за майно¹⁸. З 40-х років XVII століття основним центром пілігримства в Литві стала заснована єпископом Юргісом Тішкявічюсом упродовж 1637–1642 років Жемайтійська Калварія, у якій знаходились реліквії осілих тут домініканців – Святий Хрест і чудотворна ікона Святої Діви Марії із Дітям¹⁹. Дещо пізніше в Литві пілігримськими центрами стали “нові Кальварії” національного або регіонального значення – у Вільнюсі, Вепряї, Тітувеная, Бержоті²⁰. Окрім того, у кожній місцевості були свої святі місця, зокрема каплички, куди люди завжди приходили молитися, впорядковувати, замінювати старі речі на нові. Ці місця прикрашали вишуканими хрестами і розп'яттями, якими завжди славилась Литва.

В окупованій Радянським Союзом Литві, як і в інших країнах, які зазнали соєтського режиму, вірники були позбавлені можливості відвідувати пілігримські

місця. Оскільки заборона не виконувалася, влада почала руйнувати святі місця, а на час відпустів організовувалися різноманітні культурні заходи: фестивалі, святя пісні і танцю, вигадані “Чума свиней”²¹ тощо. З прикрістю констатуємо, що і сьогоднішні графіки таких заходів, на жаль, збігаються із днями відпустів.

У 1958 р. ЦК КПРС прийняв постанову, яка заборонила відвідування святих місць²², а організатори несення хреста були заарештовані²³. Однак радянська заборона не виконувалася і люди продовжували відвідувати святі місця. Тому з лютого 1961 року Компартія Радянського Союзу розпочала кампанію фізичного нищення святих місць. Придорожні хрести, розп'яття, пам'ятники на гробах померлих знищували, руйнували і вивозили²⁴. Так, напередодні Пасхи 5 квітня 1961 року були зруйновані хрести на горі Хрестів (дерев'яні були спалені, а металеві відправлені на сплав). Також у 1963 році в Жагаре після медичної комісії, яку направила радянська влада, зникла Барбора Умястаускайте Жагарете (1628-1648), яку в народі вважали святою від середини XVII століття, а мощі її були нетлінними. Протягом 1973 – 1975 років відбулася нова кампанія знищення хрестів на горі Хрестів²⁵.

Відновлення зруйнованих хрестів і самовільне встановлення їх у попередніх місцях стало своєрідною формою народної непокори литовців атеїстичній політиці СРСР. У акціях відновлення хрестів брали участь навіть представники (а подекуди – і керівники) органів влади на місцях. Наприклад, у 1979 році голова Капчямешчяйського району допомагав впорядковувати на цвинтарі старі хрести²⁶.

Відомо, що офіційною радянською політикою заборонялися паломницькі поїздки не тільки в інші країни, але й публічне відвідування місць, які в Литві вважалися святими²⁷. До святого місця Шілуви намагалися дістатися і віруючі із сусідніх країн, але їх затримували урядові чиновники і відправляли назад в свою країну²⁸. Однак каральними діями проти віруючих підневільних народів радянській владі не вдалося підірвати віру.

Природно, що після відновлення незалежності Литви відновилися історична традиція щодо паломницьких походів. Вони розпочалися з організації прощ до культових місць на недалекій відстані, зокрема на гору Хрестів, до храмів у Аушрос Вартай, Вільнюської Архікафедри, Шілуви, Жямайчу Калварії, Півашюнаю та інших²⁹. Такі походи розглядалися у контексті руху “за тверезу Литву”, з метою духовного “піднесення” литовського народу. Найважливіше значення для розповсюдження литовського паломництва мав приїзд до Литви в 1993 році Святого Отця Івана Павла II³⁰ і його відвідини кількох важливих литовських святинь: Аушрос Вартай, Архікафедру у Вільнюсі, Архієпископську кафедру у Каунасі, гору Хрестів, Шілуву. Його апостольська поїздка зміцнила литовське паломництво та сприяла поширенню у світі відомостей про унікальні литовські святині. Ювілейний 2000 рік християнства паломницькі поїздки у Литві здійснювалися до чотирнадцятьох відпустових храмів, яким надано статус ювілейних: Вільнюська Архікафедра, святиня Аушрос Вартай – Гостра Брама, Каунасська Архікафедра Базиліка, Базиліка Шілуви, Тельшайська Кафедра, Базиліка Жемайтійської Калварії, Кайшядорська Кафедра, Костел Півашюнай, Паневежська Кафедра, Біржайський Костел, Вілкавішкська Кафедра, Маріямпольська Прокафедра, Шяуляйська Кафедра, Костел Лінкуви³¹. На межі XX–XXI століть у Литві особливої популярності набуває нова форма паломництва – несення хреста під час пілігримських поїздок.

Протягом 1998–2008 років у Литві сформовано немало глибоко віруючих груп пілігримів, які пішки подорожували не один місяць. Під час походу із Клайпеди на гору Хрестів 1998 року невелика група пілігримів несла дубовий шістдесятикілограмовий хрест, скульптуру Святої Діви Марії з Немовлям та інші культові речі. У 1999 році та ж група мандрувала від міста Клайпеда до Паланги. В ювілейний двохтисячний рік група з близько 45 осіб вирушила паломницьким маршрутом до прикордонних парафій Литви, а вже наступного року майже та ж група прочан мандрувала усєю Литвою (впоперек і вздовж країни). 2002 року відбувся пілігримський похід з Клайпеди в Півашюнай; у 2004 році – по дорозі Страждальної Матері з Клайпеди до Вільнюса. За публікаціями у періодичних виданнях нами складена таблиця пілігримських подорожей (табл.).

Таблиця
Литовські пілігримні поїздки з хрестом протягом 1998 – 2008 років

Дата	Керівники	Маршрути походів	Кільк. осіб	Література
1998	Г. Науджюнас	Клайпеда – гора Хрестів	бл. 30	XXI amžius. 2003. Liepos 4. Nr. ?? P.9.
1999	Г. Науджюнас	набережна Клайпеди – Паланги	бл. 30	XXI amžius. 2003. Liepos 4. Nr. ?? P.9.
2000 05. 05–07. 23	Г. Науджюнас	навколо Литви	бл. 45	B. Žemaitytė. Kryžiaus keliai aplink Lietuvą. Leidykla 2000. puslapių sk
2001	Г. Науджюнас	Упоперек і	бл. 45	B. Žemaitytė. Ašara Dievo aky.
05. 13–06. 17		вздовж Литви		Marijampolė: Ardor. 2002. pusl. sk
2001 06. 27–07. 07	Теологічний монастир ім. Св. Йонаса і Д. Лютікас	Вільнюс – Півашюнай		Autorius. Str. Pavadinimas Soter. Nr.9. 2003. P.120.
2002 07. 30–08. 14	Г. Науджюнас	Клайпеда – Півашюнай	10 - 30	XXI amžius. 2004. Rugpjūčio 6. Nr. 58 (1261). P. ?? Žemaitytė B. Ilgesys. 2002. Alytus. Metai. P. 167.
2003 06. 07–10. 14	Г. Науджюнас	Литва – Італія	бл. 30	B. Žemaitytė. Su kryžium per Europą. Leidykla. 2004. Puslapių sk.
2003 09. 06–09. 20	Організатори світових Днів молоді	Світ (Швеція) – Литва	бл. 100	www.nojauslaivas.lt http://vilnius.ateitis.lt/node/229
2004 05. 30–07. 03	Г. Науджюнас	Клайпеда – Вільнюс	бл. 30	B. Žemaitytė. Sopulingosios Motinos keliais. Leidykla. 2005. Puslapių sk.
2005 09. 09–09. 11	Шяуляйський єпископат	гора Хрестів – Шілува	900	www.lietuvos.net/2/?page=laikinos galerijos
2006 pavasarį	От. А.	Пасваліс –	600	www.lkd.lt/news/id-religija-

	Невераускас	Пумпенай		vyskupas-jonas-kauneckas
2006 05. 05–10. 18	Г. Науджюнас	Литва свята Земля	35 – 40	В. Žemaitytė. Pėsčiomis į Šventąją Žemę. Leidykla. 2007. Puslapių sk.; 2008. Puslapių sk.
2006 06. 24	Францисканці Вільнюса	Литва Білорусія	бл. 20	www.bernardinai.lt
2007 06. 21–23	Молодіжний центр Паневежіса	Паневежіс Йонішкяліс	108	www.joniskelis.lt
2007 06. 28–07. 01	Паневежський єпископат	Паневежіс- Жямайчу Калварія	бл. 100	Bažnyčios žinios. 2007. Nr. 15. P.14–15.
2008 05. 11–09. 07	Г. Науджюнас	Люрд Литва	25 – 30	XXI amžius. 2008. Rugpjūčio 1. Nr. 58. P.7; Rugpjūčio 8. Nr. 59. P. 8.
2008 06. 12–07. 12	В. Соболівський	Україна Литва(світ)	3–5 (майже 1000)	Lietuvos Aidas. 2008. Rugsėjo 18, Nr. 210. P.8; Rugsėjo 19. Nr. 211. P. 6; Rugsėjo 20. Nr. 212. P.??

Кількість паломників в окремій поїздці важко точно визначити, оскільки не кожна людина має змогу відбути подорож до кінця з різних мотивів: праця, сім'я, здоров'я. Трапляється, що окремі люди, не усвідомлюючи справжньої суті паломництва, критикують подорожні труднощі – “краще пішли б працювати”³². Але здебільшого паломництва додають подорожучим радощів від припливу нових сил. По дорозі до паломників долучаються на декілька днів або і на декілька годин нові особи, що зміцнює пілігримів як фізично (допомагають нести хрест), так і духовно (свідчить про увагу оточуючих).

За віковою категорією у таких подорожах бере участь не тільки молодь, а й люди похилого віку. Зростає тенденція до участі у пілігримках хворих людей, які твердили, що у поїздці почувалися наче “їх ніс Бог на своїх руках”³³. Привертають увагу свідчення паломників, що їм не перешкождали почувати себе у духовно піднесеному настрої певні незручності переїздів: ночівля на підлозі, кліматичні зміни (виснажливе тепло або суворий холод чи дощ). Певні групи пілігримів, особливо молодіжні, мають додаткові завдання. Наприклад, група подорожуючих із Паневежіса в Йонішкелісі, яка назвала себе “караван радості”, мала метою відвідувати місцеві лікарні і розраджувати там хворих. Адже за богословським трактуванням, паломники повинні бути близькі всім, хто чесним серцем духовним шляхом шукає Бога, щоб “ніби навромацки його знайти, адже він є досить близько до кожного з нас” (Дії 17.27).

Паломницька подорож часто приводить прочан до чужих країв, що дає їм змогу познайомитися з іншими звичаями та культурою. Паломництво повинно стати нагодою у вияві солідарності з цінностями інших народів, як з братами і сестрами одного народу, бо всі походять від одного Творця³⁴. Тому накопичений досвід паломництва литовців на території своєї країни розширився і за межі Литви, зокрема до Священного міста Рим. Значний резонанс мала приурочена десятій річниці перебування в Литві папи Івана Павла II та 25-й річниці його Святості пішохідна подорож тридцяти прочан упродовж 7

червня – 16 жовтня 2003 року із Вільнюса до Риму. Внаслідок цієї пілігримки протягом 130 днів пішки із 60-кілограмовим хрестом пройдено 3400 км. Ця подорож описана у книзі “Із Хрестом по Європі” С. Біруте Жемайтіте (584 с. ілюстровані 374 фотографіями)³⁵. Найбільшою пілігримкою литовських паломників була подорож відстанню 4300 км до Святої Землі – від гори Хрестів пішки до гори Голгофа. Вирушивши 5 травня 2006 року, паломники несли той же 60-кілограмовий хрест по Литві, Білорусі, Україні, Угорщині, Австрії, Італії та Ізраїлю, звідки 27 жовтня вилетіли літаком до Варшави, а в Литву повернулися на автобусі (про цю пілігримну подорож Біруте С. Жемайтіте вже видала чотири книги)³⁶ (див. табл.). 2008 року під час відзначення 400-річного ювілею Появи Святої Діви Марії в Литві, литовські паломники відправилися транспортом до Люрду, де відбулося святкування 150-річного ювілею Появи тут Святої Діви Марії. Назад до Литви (Шілува) (див. табл.) вони повернулися пішки.

Слід зазначити, що в довгострокових поїздках литовські пілігрими отримували допомогу від країн, через які віруючим довелося проїжджати: їх зустрічали по дорозі, надавали власні домівки для ночівлі, влаштовували цілування хрестів. Відомий випадок, коли наречені очікували поцілувати хрест, щоб після того піти до вівтаря³⁷. Литовські пілігрими були вражені радісним прийомом паломників у посткомуністичних країнах – Білорусі та Україні і здивовані байдужістю католицької Австрії та ворожістю деяких людей в Італії. Зокрема, співробітники радіопрограм Ватикану литовською мовою повідомляли відмову допомогти прочанам, а також не сповістили їхнього прибуття в Рим³⁸. Однак литовські паломники висловлювали припущення, що таке ставлення було наслідком відсутності інформації керівництва Церкви, а емоції паломників у неприємних ситуаціях сприймалися як жертва на честь Бога. У паломницькій поїздки на Святу Землю подорожуючим сприяли і їх підтримували литовські іммігранти: внучка Пятраса Вілейшіса (1851-1926) Барбара Вілейшіте, яка проживає в Римі, перший посол Литви у Ватикані і Мальтійського ордену Казіс Лозорайтіс (1929-2007). Значення таких пілігримок за кордон полягає в тому, що литовці не тільки черпають знань від інших народів, але й використовують свої подорожі для поширення відомостей про свій край. Походи демонструють, що в Європі є така маленька країна - ЛИТВА, яка протягом 50 років була в окупації російського уряду, але зберегла свою націю та глибокі традиції надії, а люди мають змогу жертвувати в ім'я віри. Така модель паломництва розповсюджує віру та натхнення для поїздок і залишається прекрасним прикладом для майбутніх поколінь³⁹.

Литовські пілігримні поїздки із хрестом прислужилися до подібних поїздок інших народів або стали прикладом для інших. Тому не випадково в Литві побували і інші хрести. Одним з перших прикладів такого пілігримства – осінь 2003 р. (див. табл.). Ще у 1984 році Папа Іван Павло II подарував Хрест молоді, яка повинна була провести Всесвітній день молоді. Протягом вересня 2003 року вищезгаданий хрест два тижні їздив по литовських єпархіях (Ліепая, Каунас, Паневежіс, Шяуляй, Вілкавішкіс, Вільнюс), а тоді був відвезений до Данії і далі в інші країни світу⁴⁰.

Цікавими є зв'язки з Білоруссю. У 2006 році з Литви до Білорусі вирушив зроблений із 500-річного деревини для церкви Бернардинів хрест, який

символізував надії білоруських віруючих⁴¹. Хотілось би сподіватися, що цей хрест стане знаком надії не лише для білорусів, але й для католиків інших країн, а також нам – литовцям⁴².

Особливою формою духовного єднання литовського та українського народів є паломництва із Хрестом Подяки. Ініційовану львівським художником Віталієм Соболевським і підтриману парохом у Мірефі (40 км від Харкова) Христофором Сікацьким оригінальну місію носіння хреста у столицю кожної держави світу підтримали як католицькі, так і православні єпископи, а в 2004 році її поблагословив Папа Івана Павло II.

Під час передпасхального посту 2006 року паломницький хрест побував у усіх 25 областях України. Після цього величезний 400-кілограмовий дубовий Хрест Подяки з України, довжиною у 5 метрів і шириною у 2,5 метра, був доставлений у Польщу. 28 травня 2008 року у Кракові Хрест благословив Папа Бенедикт XVI. Надвечір 12 червня 2008 року він прибув з Польщі до Литви. Протягом місяця згаданий хрест побував у Вільнюсі (Аушрос Вартай, в храмі Божого милосердя, Архікатедри), в Анікшчяй, Каунасі, Шяуляй, на горі Хрестів, Жагаре. 12 липня того ж року вірники з Риги відвезли хрест до Латвії. Зазначимо, що хрест у всіх його поїздках супроводжує копія ікони Мудрості Престолу – ікона Божої Матері з маленьким Ісусом на руках, зроблена руками студентської молоді з усього світу, освячена Папою Іваном Павлом II. До Палігримного хреста Подяки ходили молитися вірники різних релігійних конфесій⁴³.

Місіонерська подорож з Хрестом Подяки приурочена дві тисячному ювілею смерті і Воскресіння Христа, який святкуватимуть 2033 року. Вона розпочалася з України і після подорожі по столицях усіх країн має знову завершитись в Україні. Паломництво з Хрестом Подяки має намір продемонструвати вдячність Ісусові від усіх народів за свою спокутну жертву на хресті. Мета подорожі – розповсюдження віри, поваги до Хреста, які ознаменовані стараннями побудувати у кожній столиці великий дерев'яний хрест – як подяку Богові за наше спасіння. Встановлені таким чином дерев'яні хрести можуть дещо відрізнитися один від одного (з різної деревини, кольору, об'єму), але на всіх них буде однакове вилите з бетону біле розп'яття. Таке вилите розп'яття Христа із хрестом уже є в Німеччині. Очікується, що незабаром Хрест Подяки буде встановлений і в Москві на Червоній площі. Передбачається, що у 2033 році під час тижня Великого посту, коли вже хрест побуває в усіх столицях світу, де будуть також встановлені хрести, вірники різних держав зберуться біля своїх збудованих хрестів і разом помоляться Господу за наше спасіння – щоб у всьому світі одночасно до неба здійнялася молитва Подяки за об'єднання всіх у вірі і любові.

Місія відбувається за фінансової підтримки на місцях на пожертви прихожан. Попри те, в Україні заснована громадська організація: “Комітет Подяки Хреста Господу Ісусові Христові”⁴⁴.

Палігримська подорож українського Хреста Подяки по Литві здійснила ще одне дуже важливе освітнє завдання – розширила знання про українських уніатів – католиків східного (грецького) обряду, про Чин Святого Василя Великого – єдиний Чин, який був створений у Литві (у 2017 р. Чин Святого Василя Великого буде відзначати своє 400-річчя), про діяльність українців у

Литві, про литовсько-українські історичні і культурні зв'язки, про литовсько-українську асоціацію істориків, засновану в 2001 р., проведеною нею роботу і напрями її досліджень. Згадана місія показує віру організаторів до Божої Любові, поширює віру, єдність, повагу до хреста в світі.

Таким чином, пілігримські (паломницькі) подорожі віруючих до святих місць мають важливе значення для усвідомлення єдності християнської церкви. Литва має давню історичну традицію особливого виду таких пілігримок із хрестом, які сприяли посиленню духовності народу. Особливо сила Божого духу проявилася під час советської окупації, коли незважаючи на урядові загрози, санкції і розправи, вірники різними способами намагалися досягти святих місць, хоч атеїстична політика СРСР була спрямована на нищення пам'ятників, хрестів і розп'ять. Під час таких паломницьких подорожей не тільки скріплюється віра паломників, але і відбувається "євангелізація" тих людей, які мають з паломниками контакт, підтверджується свідчення віри для майбутніх поколінь. Подорожуючи поза межами Литви, прочани також несуть іншим народам інформацію про свою країну.

Отже, паломницькі поїздки – це місія, яка свідчить про любов до Бога, виправдовує віру, єдність, повагу до Хреста в світі, об'єднання Церкви.

- 1 Pilgrimystė į Didįjį Jubiliejų // *Bažnyčios žinios*. 1998. Nr. 20. P. 15.
- 2 Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Mokslo ir Enciklopedijos leidykla. 1993. P.555.
- 3 UNESCO Lietuvoje. Leidinys skirtas UNESCO 60 – mečiui / Leidinį sudarė Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija. Vilnius: Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija. 2006. P. 18.
- 4 Liutikas D. Pilgrimystės fenomenas // *Šiaurės Atėnai*. 1988. Nr. 46. P. 4; Liutikas D. Pilgrimystės kaip religinės kultūros raiška // Lietuvos sociologija amžių sandūroje. Vilnius. 2001. P. 245-253; Liutikas D. Pilgrimystės fenomeno analizė remiantis V. Turnerio teorija // *Soter*. 2004. Nr. 14 (42). P. 175-185; Liutikas D. Katalikiškos pilgrimystės sociologiniai aspektai // *Soter*. 2003. Nr. 9 (73). P. 117-131; Liutikas D. Šventa erdvė – pilgriminių kelionių tikslas // *Liaudies kultūra*. 2005/4 (103). P. 42-47; Liutikas D. Pilgrimystės vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva. *Geografijos metraštis*. T. 38 (1). 2005. P. 147-161 ir kt.
- 5 Vosyliūtė A. Pilgrimai Lietuvoje: praeitis ir dabartis // *Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos Suvažiavimo Darbai*. Vilnius. 1996. T. 16. P. 536-544..
- 6 Ambrasas K. (Straipsnių ciklai) XXI amžius 2008 rugpjūtis 1d. Nr.58. P.7; rugpjūtis 8d. Nr.59. P. 8; /www.xxiamzius.lt/numeriai/2008/12/27/index.html - 16k.
- 7 Sadauskas V.SJ. Pilgrimystė pirmajame tūkstantmetyje /pagal T.Merton. From Pilgrimage to Crusade“ ir kt.// *Artuma*. 2008. Liepa/rugpjūtis. Nr. 7/8. P.12.
- 8 Žemaitytė B. Kryžiaus keliai aplink Lietuvą. Marijampolė. ARDOR. 2000. 768 p.; Žemaitytė B. Ašara Dievo aky. Marijampolė: Ardor. 2002. 480 p.; Žemaitytė B. Ilgesys. Alytus. 2002. P. 167; Žemaitytė B. Su kryžium per Europą. 2004.

- 584 p.; Žemaitytė B. Sopulingosios Motinos keliais. Kaišiadorys. Adomo Jakšto sp. 2005. 376 p.; Žemaitytė B. Pėsčiomis į Šventąją Žemę. Kaišiadorys. AJS sp. 2007. 624 p.; 2008. 656 p.
- 9 Piligrimystė į Didįjį Jubiliejų // Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 18. P. 17.
- 10 Jono Pauliaus II Apaštališkais laiškas. Tertio millennio adveniente.
- 11 Sadauskas V. Piligrimystė pirmajame tūkstantmetyje / pagal T.Merton. From Pilgrimage to Crusade“ ir kt. // Artuma. 2008m. Liepa/rugpjūtis. Nr. 7/8. P.14.
- 12 Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 20. P.14.
- 13 Ten pat.
- 14 Liutikas D. Piligrimystės fenomeno analizė remiantis V. Turnerio teorija // Soter. 2004. Nr. 14 (42). P. 175.
- 15 Релікти – організми, речі або явища, що збереглися з давніх часів // Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Mokslo ir Enciklopedijos leidykla. P.653.
- 16 Piligrimystė į Didįjį Jubiliejų // Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 20. P. 15.
- 17 Liutikas D. Piligrimystės vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva // Geografijos metraštis. 2005. T. 38 (1). P. 153.
- 18 Vaišnora J. Marijos Garbinimas Lietuvoje. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija. 1958.
- 19 Skrinkas R. G. Piligrimo vadovas. Po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas: “JUDEX“ 1999.
- 20 Liutikas D. Piligrimystės vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva // Geografijos metraštis. 2005. T. 38 (1). P. 149.
- 21 Ten pat. P. 150 155.
- 22 Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Pogrindžio leidinys. Tennesse: Lietuvos Kronikos Sąjunga. T. 6. (1980–1981). 1983.
- 23 Streikus A. Sovietų valdžios antibažnytinės politika Lietuvoje 1945–1990 metais. Istorijos Daktaro disertacija. 2000.
- 24 Liutikas D. Piligrimystės vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva // Geografijos metraštis. 2005. T. 38 (1). P.155.
- 25 Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. T. 6. (1980–1981). Pogrindžio leidinys. Tennesse: Lietuvos Kronikos Sąjunga. 1983 P. 313–314, 472.
- 26 Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Pogrindžio leidinys. Chicago: Lietuvos Kronikos Sąjunga. 1979. T. 5 (1978–1979). P. 514; Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Pogrindžio leidinys. Tennesse: Lietuvos Kronikos Sąjunga. 1983. T. 6. (1980–1981). P.125, 142; Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Pogrindžio leidinys. Tennesse: Lietuvos Kronikos Sąjunga. 1987. T. 8. (1987). P. 193.
- 27 Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Pogrindžio leidinys. Tennesse: Lietuvos Kronikos Sąjunga. 1983. T. 6. (1980–1981). P. 138.
- 28 Ten pat. P. 596.

- 29 Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Pogrindžio leidinys. Tennessee: Lietuvos Kronikos Sąjunga. 1987. T. 8. (1987). P. 24.
- 30 Liutikas D. Piligrimystės vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva // Geografijos metraštis. 2005. T. 38 (1). P. 155.
- 31 Ten pat. P. 156.
- 32 www.ve.lt/?rub=1065924812&data=2003-10-24.
- 33 Liutikas D. Piligrimystės vietų tinklas Lietuvoje: geografinė retrospektyva // Geografijos metraštis. 2005. T. 38 (1). P. 156.
- 34 Piligrimystė į Didįjį Jubiliejų // Bažnyčios žinios. 1998. Nr. 18 (66). P. 17.
- 35 Žemaitytė B. Kryžiaus kelias aplink Lietuvą. 2000.
- 36 Dobkevičius K. Įspūdinga knyga apie kelionę pėsčiomis su kryžiumi per Europą // XXI amžius. 2005. Sausio 14. Nr. 4. P. 4.
- 37 Pamokslas Europai ir Azijai (Apie piligriminę kelionę į Jeruzalę). Sutrumpintas kun. Kazimiero Ambraso SJ pasakojimas // Katalikas. 2006. Lapkričio 10. Nr. 21. P. 2.
- 38 Ten pat.
- 39 Nistelienė A. Kryžiaus kelias iš Kryžių kalno į Šventąją Žemę // www.xxiamzius.lt/numeriai/2006/10/13/index.html-25k.
- 40 Sadauskas V. Piligrimystė pirmajame tūkstantmetyje / pagal T.Merton. From Pilgrimage to Crusade“ ir kt. // Artuma. 2008. Liepa/rugpjūtis. Nr. 7/8. P. 15.
Į Lietuvą atkeliavo Pasaulio jaunimo dienų kryžius.// <http://www.ve.lt/?rub=1065924810&data=2003-09-08>.
- 41 Виповнилося 500 років від початку будівництва костелу і монастиря св. Франциска Асизійського (костел Бернардинів). Для будівництва було подаровано деревину, яку сплавляли ріками Неріс і Сервечюс (жг.: Skrinškas R. G. Piligrimo vadovas Po stebuklingas Marijos vietas. Kaunas. "JUDEX" 1999. P. 295.)
- 42 Bagdonas P. Tikėjimas prieš srovę // www.bernardinai.lt.
- 43 Vasiliauskienė A. Anykščiuose – Padėkos kryžius iš Ukrainos // Anykšta. Laikraštis Anykščių krašto visuomenei. 2008. Liepos 10. Nr. 76. P. 6;
- 44 Vasiliauskienė A. Tyloje keliaujantis kryžius iš Ukrainos // XXI amžius. 2008. Birželio 20. Nr. 47. P. 8; Vasiliauskienė A. Visą mėnesį Lietuvoje viešėjo Padėkos kryžius iš Ukrainos // Lietuvos aidas. 2008. Rugsėjo 18. Nr. 210. P. 8–9; Rugsėjo 19. Nr. 211. P. 6; Rugsėjo 20. Nr. 212. P. 2.